

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เกษตรกรตำบลหรือตำแหน่งอย่างอื่นทางการ คือ เจ้าพนักงานการเกษตร ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่สังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ประจำสำนักงานเกษตรอำเภอต่างๆ ทั่วประเทศไทย เกษตรตำบลจะมีหน้าที่รับผิดชอบในการทำงานตามที่กรมส่งเสริมการเกษตรมอบหมาย หน้าที่ในฐานะเป็นตัวแทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำหน้าที่ฐานะคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล และงานอื่นๆที่ได้รับมอบหมาย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2520) ในเขตรับผิดชอบที่ได้รับหน้าที่ดังกล่าวนี้ เป็นผู้กระตุ้นกระจายความรู้วิชาการที่เหมาะสม เป็นผู้นำกับบุคคลเป้าหมายได้รู้จักสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันรวมถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของตนเอง เพื่อให้เกิดการปรับปรุงอาชีพให้สามารถพึ่งตนเองได้ตลอดไป (ประสิทธิ์ ประครองศรี, 2529) ในทางปฏิบัติเกษตรตำบลมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการเกษตร เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเกษตรกรทำหน้าที่ให้บริการความรู้เทคนิคการเกษตร ข้อมูลข่าวสารการตลาด แนะนำการแก้ไขปัญหการเกษตรด้วยการประสานงานร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ไปสู่เกษตรกรที่ทำมาหากินในพื้นที่หมู่บ้านต่างๆกระจายอยู่ทั่วประเทศได้อย่างใกล้ชิด และทั่วถึง (โชนิต ปิ่นเปี่ยมรัชต์, 2535)

โครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร เป็นโครงการส่งเสริมการเกษตรอีกโครงการหนึ่งที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้วางแผนและดำเนินการในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศโดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิตเป็นการเพิ่มรายได้ของเกษตรกรอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง โดยสนับสนุนให้เกษตรกรปรับระบบการผลิตให้สอดคล้องกับศักยภาพทรัพยากรธรรมชาติ ความสามารถที่มีอยู่และความต้องการของตลาดที่ยึดหลักการที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน คือ สนับสนุนให้เกษตรกรมีความคิดริเริ่มและตัดสินใจในการวาง

แผนการผลิตด้วยตนเอง ตลอดจนปรับบทบาทและวิธีการทำงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ที่เป็นอยู่ จากสภาวะผู้นำส่งเสริมมาเป็นการแสดงบทบาทเป็นที่ปรึกษาของเกษตรกรด้วยการเสนอทางเลือกที่เหมาะสมทางการเกษตร อีกทั้งประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ สถาบันการเงิน การตลาด และเอกชน เพื่อให้การสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร ได้บังเกิดผลอย่างจริงจังตามเป้าหมาย (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2534)

เกษตรตำบลซึ่งจัดว่าเป็นบุคคลสำคัญที่จะสามารถช่วยให้โครงการประสบผลสำเร็จมีบทบาทหน้าที่ต่างๆกล่าวคือ การทำทางเลือกในการผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่หรือหมู่บ้านแล้วนำทางเลือกไปประชุมชี้แจงแก่เกษตรกรเป้าหมาย รวบรวมข้อเสนอแผนการผลิตของเกษตรกรเสนอต่อคณะกรรมการระดับอำเภอ และนำผลการพิจารณาของคณะกรรมการระดับอำเภอไปชี้แจงแก่เกษตรกรเพื่อดำเนินการต่อไป (โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์, 2534)

สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น (2535) ได้รายงานผลการดำเนินกิจกรรมของเกษตรกรที่ได้รับสินเชื่อภายใต้โครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร ปี 2535 โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เกษตรกรในจังหวัดขอนแก่นจำนวน 386 ราย ผลการรายงาน สรุปได้ว่าเกษตรกรที่ร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นลูกค้าเดิมของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ มีฐานะปานกลาง และมีอายุระหว่าง 40 - 49 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางเลือกทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลที่ได้เข้าไปประชุมแบบเป็นกลุ่มใหญ่มากกว่า 10 คน แต่ไม่ได้แจกเอกสารทางเลือกทางการเกษตร จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าใจทางเลือกทางการเกษตรในระดับปานกลาง เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเสนอแผนการผลิต ตามทางเลือกทางการเกษตรที่เกษตรตำบลได้เสนอ นอกจากนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับสินเชื่อตรงตามแผนการผลิตที่เสนอและเกษตรกรส่วนใหญ่จะนำข้อมูลทางเลือกทางการเกษตรไปปรึกษาครอบครัวก่อนตัดสินใจร่วมโครงการ เมื่อได้รับสินเชื่อแล้วเกษตรกรส่วนใหญ่จะนำไปปฏิบัติจริงตรงตามแผนการผลิต มีเพียงเกษตรกรส่วนน้อยเท่านั้นที่ได้เปลี่ยนแปลงแผนการผลิตบ้าง เช่นการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการเลี้ยงโคเดิมเสนอแผนการผลิตร้อยละ 61.7 แต่ปฏิบัติจริงร้อยละ 58.6 ของเกษตรกรทั้งหมด กิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปดำเนินการกิจกรรม คือกิจกรรมเกี่ยวกับรายได้เงินตามจากการเสนอขอตามแผนเพียงร้อยละ 11.4 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.5 ในด้านความคิดเห็นพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าโครงการสนับสนุนแผนการผลิต

ของเกษตรกร มีประโยชน์เฉพาะด้านเงินทุนค่าเงินการและคิดว่าสามารถส่งเงินสินเชื่อคืนได้แน่นอน และเกษตรกรร้อยละ 59.8 มีความคิดเห็นว่าเกษตรกรเพื่อนบ้านที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร จะเข้าร่วมโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรในปีถัดไป

ผลการดำเนินงานของเกษตรกรตำบล เกษตรตำบลได้จัดทำทางเลือกทางการเกษตรที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และเกษตรกร ได้เข้าไปเสนอทางเลือกทางการเกษตรด้วยการนัดประชุมเกษตรกรเป็นกลุ่มใหญ่ แล้วอธิบายและตอบข้อซักถาม แต่ไม่ได้แจกเอกสาร จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าใจทางเลือกทางการเกษตรอยู่ในระดับปานกลาง

จากรายงานการสัมมนาของโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร ของกรมส่งเสริมการเกษตร (2535) พบว่ามีปัญหาเกิดขึ้นในการดำเนินงานโครงการมากมายและที่สำคัญ ได้แก่

1. คณะกรรมการประสานแผนการผลิตของเกษตรกร หรือเจ้าหน้าที่บางคนไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ที่แท้จริงของตนเอง อีกทั้งไม่เข้าใจอย่างชัดเจนในระบบ และขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร ซึ่งมีสาเหตุมาจากขาดการประชุมร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติทั้งระดับตำบลและอำเภอ การชี้แจงโครงการให้ทันแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติล่าช้า และระยะเวลาในการปฏิบัติงานกระชั้นชิด
2. ทางเลือกทางการเกษตรระดับจังหวัด อำเภอและตำบลไม่ชัดเจนในเรื่องความเหมาะสมกับพื้นที่ ความเหมาะสมกับเกษตรกรน้อยและไม่ครอบคลุมปัญหา ขณะเดียวกันหน่วยงานหลักในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีส่วนร่วมในการจัดทำทางเลือกทางการเกษตรน้อย ทั้งนี้เป็นเพราะปริมาณงานในหน้าที่ของเจ้าหน้าที่แต่ละระดับมีมาก และบุคลากรในบางหน่วยงานมีจำนวนน้อย ประกอบกับเอกสารข้อมูลก็นำมาใช้กันน้อยด้วย
3. การจัดทำทางเลือกล่าช้าไม่ทันฤดูกาลเพาะปลูก สาเหตุเพราะมีระยะเวลาในการดำเนินการโครงการสั้น
4. การเก็บข้อมูลทะเบียนเกษตรกรทำไม่ครบ ข้อมูลที่ได้ไม่สมบูรณ์ เมื่อนำไปวิเคราะห์ข้อเสนอแผนการผลิตของเกษตรกรต้องหาข้อมูลอีกครั้ง ทำให้เสียเวลา ซึ่งมีสาเหตุมาจากรายละเอียดในแบบฟอร์มข้อมูลไม่ครบถ้วน

5. เกษตรกรและประชาชนทั่วไปเข้าใจโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร ไม่ดีพอ เพราะเจ้าหน้าที่ไม่ได้จัดทำสื่อในการประชาสัมพันธ์และดำเนินการประชาสัมพันธ์ไม่ดีพอ

6. การพิจารณาข้อเสนอแผนการผลิตของเกษตรกร ไม่ตรงตามศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของเกษตรกร ไม่ได้ใช้ข้อมูลที่มีอยู่มาประกอบการพิจารณากำหนดแผนด้วย สาเหตุที่ทางเลือกทางการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ไม่มีความชัดเจนเพียงพอ

7. การนำข้อมูลของโครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาเกษตรกรหรือ คปพ. มาใช้ยังมีไม่มาก หรือข้อมูลไม่สมบูรณ์ ทำให้การพิจารณาบุคคลเป้าหมายไม่เป็นไปตามต้องการทั้งนี้เพราะสาเหตุข้อมูลในเอกสารไม่ชัดเจน และไม่มีเพียงพอต่อการกำหนดแผนได้อย่างถูกต้อง

8. การเสนอแผนการผลิตของเกษตรกรแต่ละราย จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งเกิดจากการที่เกษตรกรไม่ได้ตัดสินใจเสนอแผนการผลิตด้วยตนเอง แต่เกิดจากอิทธิพลของกลุ่มในหมู่บ้าน

9. การสนับสนุนสินเชื่อแก่เกษตรกรในการกระทำกิจกรรมบางอย่างที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดไว้ยังไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร อันเนื่องมาจากระเบียบของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดไว้อย่างไม่ยืดหยุ่น

10. เกษตรกรนำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในแผนการผลิต ซึ่งเกิดจากการติดตามตรวจสอบการใช้เงินกู้ของเจ้าหน้าที่ยังไม่ใกล้ชิด ออกติดตามตรวจสอบไม่พบตัวเกษตรกรและบางกิจกรรมอยู่ไกลจนติดตามไม่ได้

11. การสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรในกรณีไม่ต้องการสินเชื่อ การใช้งบประมาณแผนงานหรือโครงการตามระบบการพัฒนาชนบทแห่งชาติ งบประมาณสนับสนุนภูมิภาคและท้องถิ่นทำได้น้อย เพราะว่างบประมาณมีจำกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้กำหนดแนวทางให้การสนับสนุนที่เด่นชัด

12. กิจกรรมบางกิจกรรมไม่สามารถดำเนินการตามแผนการผลิตที่เกษตรกรได้รับการอนุมัติ เช่น การขุดบ่อปลาในช่วงฤดูฝนเครื่องจักรเข้าทำงานไม่ได้ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการอนุมัติและการดำเนินงานโครงการล่าช้า

13. ระบบรายงานผลการดำเนินงานรวมถึงปัญหาอุปสรรคไม่ชัดเจน ทั้งนี้เพราะยังไม่มีรูปแบบรายงานที่เด่นชัด

14. เกษตรกรรายย่อย ประสบปัญหาในการหาผู้ค้าประกันในการกู้เงิน เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดหลักประกันที่จะนำไปค้าประกัน อันมีสาเหตุมาจากฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี เกษตรกรที่จะค้าประกันขาดความเชื่อถือ

15. การประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ดำเนินโครงการมีน้อย เนื่องจากบางหน่วยงานมีเจ้าหน้าที่น้อย บางหน่วยงานไม่เห็นความสำคัญของโครงการ

จากปัญหาดังกล่าวที่ทำให้การทำงานของเกษตรตำบลมีประสิทธิภาพต่ำ จึงไม่สามารถทำให้การดำเนินงานโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรบรรลุวัตถุประสงค์ได้เท่าที่ควร ดังนั้นการที่จะทำให้เกษตรตำบลสามารถดำเนินงานโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการแนวทางหนึ่ง ได้แก่ การศึกษาบทบาทที่เป็นจริงของเกษตรตำบลในการปฏิบัติงานในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร โดยการสอบถามเกษตรตำบลโดยตรงและศึกษาถึงบทบาทด้าน การรวบรวมข้อมูลการเตรียมทางเลือกทางการเกษตร การปรับทางเลือกทางการเกษตร การนำเสนอทางเลือกทางการเกษตร การรวบรวมความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกร การวิเคราะห์ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกร การช่วยเกษตรกรวางแผนการผลิต การวางแผนสนับสนุนเกษตรกร การบริการความรู้วิชาการในระยะดำเนินกิจกรรม ช่วยประเมินผลการดำเนินกิจกรรมของเกษตรกร การประสานงานกับหน่วยงานอื่น ซึ่งผลการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินงานโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรหรือผกก. สามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขในการปฏิบัติงานของเกษตรตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษา

1. ลักษณะพื้นฐานบางประการทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรตำบล
2. บทบาทที่เป็นจริงของเกษตรตำบลในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร
3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรตำบลในการปฏิบัติงานในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร

4. เปรียบเทียบบทบาทที่เป็นจริงกับลักษณะพื้นฐานบางประการของเกษตรตำบลที่มี อาวุ
ระดับการศึกษาสูงสุด อาวุราชการในตำแหน่งเกษตรตำบล กับ การเตรียมทางเลือกทางการ
เกษตร การนำเสนอทางเลือกทางการเกษตร การวิเคราะห์ความคิดเห็นและความต้องการ
ของเกษตรกร

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1) ขอบเขตของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของตัวแปรไว้ดังนี้

(1) สภาพพื้นฐานบางประการทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรตำบล เพื่อให้
สามารถเข้าใจถึงบุคลิกภาพของเกษตรตำบลตามบทบาทหน้าที่ ซึ่งมีผลต่อการแสดงบทบาทที่เป็นจริง
ของเกษตรตำบลในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรหรือโครงการ ผก. ประกอบด้วย

1. เพศ
2. อาวุ
3. การสมรส
4. ระดับการศึกษา
5. สาขาวิชาที่จบการศึกษาสูงสุด
6. อัตราเงินเดือน
7. ระดับตำแหน่งราชการ
8. อาวุราชการในตำแหน่งเกษตรตำบล
9. การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร
10. การได้รับการนิเทศงานเกี่ยวกับโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร
11. ความเข้าใจในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร
12. ความคิดเห็นต่อโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร

(2) บทบาทหน้าที่ของเกษตรตำบลที่เป็นจริงในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของ
เกษตรกร ประกอบด้วย

1. การรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ประกอบด้วย ข้อมูลดังต่อไปนี้
  - การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทะเบียนเกษตรกร เช่น การสัมภาษณ์
เกษตรกร การจำแนกฐานะเกษตรกร การวิเคราะห์ข้อมูลของเกษตรกรแต่ละครัวเรือน
  - การเก็บรวบรวมข้อมูลทางกายภาพ ได้แก่ แผนที่ที่ดิน ข้อมูลแหล่งน้ำ
เพื่อการเกษตร ข้อมูล กษช.2ค ข้อมูลป่าไม้ ข้อมูลพื้นที่สาธารณะ

- การเก็บรวบรวมข้อมูลทางชีวภาพ ได้แก่ ข้อมูลชนิดพืชที่ปลูก ข้อมูลจำนวนพื้นที่เพาะปลูก ข้อมูลผลผลิตของพืชที่ปลูก ข้อมูลชนิดสัตว์เลี้ยง ข้อมูลจำนวนสัตว์เลี้ยง ข้อมูลผลผลิตของสัตว์

- การเก็บรวบรวมข้อมูลทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้อมูลรายได้เกษตรกรจากการทำการเกษตร/ครัวเรือน/ปี ข้อมูลราคาผลผลิต ข้อมูลราคาปัจจัยการผลิต ข้อมูลแหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิต

- การเก็บรวบรวมข้อมูลทางสังคม ได้แก่ ข้อมูลด้านการศึกษาของเกษตรกร ข้อมูลด้านจำนวนแรงงานในครัวเรือนเกษตรกร ข้อมูลการเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร

2. การเตรียมทางเลือกทางการเกษตร ประกอบด้วย เตรียมข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่ร่วมโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร เตรียมวัสดุอุปกรณ์ช่วยในการเตรียมทางเลือก เตรียมการแต่งตั้งคำสั่งคณะทำงานให้คำปรึกษาในการทำทางเลือกมีแผนปฏิบัติงาน เตรียมเนื้อหาในการทำทางเลือก เตรียมทางเลือกระดับอำเภอ เตรียมสื่อ วัสดุต่าง ๆ

3. การปรับทางเลือกทางการเกษตร เช่น ใช้ทางเลือกระดับอำเภอ ปรับโดยการคัดกรองทางเลือกทางการเกษตรระดับอำเภอให้เหมาะสมกับศักยภาพของตำบล ปรับโดยการเพิ่มเติมทางเลือกทางการเกษตรระดับอำเภอให้เหมาะสมกับศักยภาพของตำบล ปรับทางเลือกให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ปรับทางเลือกให้สอดคล้องกับกิจกรรมของเกษตรกร

4. การนำเสนอทางเลือกทางการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรเข้าใจทางเลือกทางการเกษตรต่างๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกทางเลือกทางการเกษตร ประกอบด้วย

- รูปแบบการนำเสนอ ประกอบด้วย โดยการประชุมทั้งหมู่บ้าน โดยการประชุมกลุ่มย่อย โดยการแนะนำรายครัวเรือน โดยการแจกเอกสาร โดยผ่านผู้นำ โดยผ่านหอกระจายข่าว

- ใช้วัสดุอุปกรณ์ในการนำเสนอทางเลือกทางการเกษตร

- ใช้สื่อช่วยในการนำเสนอทางเลือก

- ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการนำเสนอทางเลือกทางการเกษตร

5. การรวบรวมความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกร ประกอบด้วย รวบรวมด้วยตนเอง รวบรวมโดยผ่านผู้นำ รวบรวมโดยเกษตรกรนำมาส่ง เกษตรตำบลอื่น ๆ ช่วย

6. การวิเคราะห์ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกร ประกอบด้วย
วิเคราะห์ความเหมาะสมของแผนเกษตรกรที่มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ วิเคราะห์แผนของ
เกษตรกรที่มีความเหมาะสมกับเกษตรกร วิเคราะห์แผนของเกษตรกรที่มีความสอดคล้องกับ
กิจกรรมที่เกษตรกรเคยทำอยู่ วิเคราะห์แผนของเกษตรกรที่เป็นกิจกรรมใหม่โดยพิจารณาถึงความ
เป็นไปได้ วิเคราะห์แผนของเกษตรกรที่มีความเหมาะสมกับฤดูกาล วิเคราะห์แผนของเกษตรกร
ที่มีความเหมาะสมกับงบประมาณ

7. การช่วยเหลือเกษตรกรวางแผนการผลิต ประกอบด้วย ช่วยเกษตรกรโดยประชุม
กลุ่มทั้งหมู่บ้าน ประชุมกลุ่มย่อย ราชครูเรือน แจกเอกสาร ผ่านผู้นำหอกระจายข่าวของ
หมู่บ้าน

8. การวางแผนสนับสนุนเกษตรกร ประกอบด้วย มีแผนสนับสนุนเกษตรกร
มีการวางแผนสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ วางแผนร่วมกับเกษตรกร วางแผนร่วมกับผู้บังคับบัญชา วาง
แผนร่วมกับทีมงาน

9. การบริการความรู้วิชาการในระยะดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย ประชุม
ทั้งหมู่บ้าน แนะนำราชครูเรือน ผ่านผู้นำ ผ่านหอกระจายข่าว พาไปดูงาน ให้เกษตรกรมี
ส่วนร่วม โดยการใช้สื่อ วัสดุต่างๆ

10. ช่วยประเมินผลการดำเนินกิจกรรมของเกษตรกร ประกอบด้วย ช่วยเกษตรกร
ประเมินผลผลิตที่ได้รับจากกิจกรรม ประเมินต้นทุนการผลิต ประเมินจุดคุ้มทุนของกิจกรรม ประเมิน
ผลกำไร ประเมินผลกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป

11. การประสานงาน ประกอบด้วย การประสานงานกับหน่วยงาน

- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เกี่ยวกับสินเชื่อของเกษตรกร
เกี่ยวกับทางเลือกของเกษตรกร

- หน่วยงานที่ดิน เกี่ยวกับแผนที่ที่ดิน เกี่ยวกับเอกสารความรู้เรื่องดิน

- ป่าไม้ เกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะ เกี่ยวกับข้อมูลป่าไม้ เกี่ยวกับข้อมูลพื้นที่

ป่าสงวนแห่งชาติ

- ประมง เกี่ยวกับความรู้การเลี้ยงปลา

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรหรือ สศก. เกี่ยวกับข้อมูลราคาปัจจัย

การผลิต ตลาดจำหน่ายผลผลิต

(4) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรตำบลในการปฏิบัติงานในโครงการ
สนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรในเรื่องดังต่อไปนี้

1. การรวบรวมข้อมูล
2. การเตรียมทางเลือกทางการเกษตร
3. การปรับทางเลือกทางการเกษตร
4. การนำเสนอทางเลือกทางการเกษตร
5. การรวบรวมความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกร
6. การวิเคราะห์ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกร
7. ช่วยเกษตรกรวางแผนการผลิต
8. การวางแผนสนับสนุนเกษตรกร
9. การบริการความรู้วิชาการในระดับดำเนินการ
10. ช่วยประเมินผลการดำเนินการของเกษตรกร
11. การประสานงาน

1.4. สมมติฐานการวิจัย

เกษตรกรตำบลที่มี อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาศัยการในตำแหน่งเกษตรกรตำบล ไม่
แตกต่างกัน จะมีระดับการปฏิบัติในการเตรียมทางเลือกทางการเกษตร การนำเสนอทาง
เลือกทางการเกษตร การวิเคราะห์ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรไม่แตกต่างกัน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

โครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรหรือโครงการ ผกค. หมายถึง โครงการ
ซึ่งมุ่งเน้นสนับสนุนให้เกษตรกร มีความคิดริเริ่มและตัดสินใจในการวางแผนการผลิตด้วยตนเอง
ตลอดจนปรับบทบาท วิธีการทำงานของเกษตรกรตำบลให้เป็นที่ยอมรับและสนับสนุนแผนการผลิต
ของเกษตรกรในปี พ.ศ. 2535 เกษตรกรได้รับการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อการผลิตในอัตราร้อยละ
9 ต่อปี

หน้าที่ของเกษตรกรตำบล หมายถึง ภาระหน้าที่ที่เกษตรกรตำบลจะต้องกระทำหรือปฏิบัติ
งานในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร ซึ่งประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูล การ

เตรียมทางเลือกทางการเกษตร การปรับทางเลือกทางการเกษตร การนำเสนอทางเลือกทางการเกษตร การรวบรวมความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกร การวิเคราะห์ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกร ช่วยเกษตรกรวางแผนการผลิต การวางแผนสนับสนุนเกษตรกร การบริการความรู้วิชาการและคำแนะนำแก้ไขปัญหาระยะดำเนินการ ช่วยประเมินผลการดำเนินการกิจกรรมของเกษตรกรและการประสานงาน

บทบาทที่เป็นจริง หมายถึง บทบาทที่เกษตรกรสามารถกระทำหรือปฏิบัติงานจริงในหน้าที่ความรับผิดชอบในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร ซึ่งประกอบด้วยการรวบรวมข้อมูล การเตรียมทางเลือกทางการเกษตร การปรับทางเลือกทางการเกษตร การนำเสนอทางเลือกทางการเกษตร การรวบรวมความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกร การวิเคราะห์ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกร ช่วยเกษตรกรวางแผนการผลิต การวางแผนสนับสนุนเกษตรกร การบริการความรู้วิชาการและคำแนะนำแก้ไขปัญหาระยะดำเนินการ ช่วยประเมินผลการดำเนินการกิจกรรมของเกษตรกร และการประสานงาน

ทางเลือกทางการเกษตร หมายถึง กิจกรรมทางการเกษตรซึ่งจัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการประสานแผนการผลิตระดับอำเภอและระดับจังหวัด ประกอบด้วย ข้อมูลในด้านรายได้ ข้อจำกัด และผลตอบแทน โดยพิจารณาจากศักยภาพในด้านการผลิต และด้านการตลาด เพื่อเสนอแก่เกษตรกรนำไปพิจารณาตัดสินใจเลือก และนำไปปฏิบัติตามความเหมาะสมกับฟาร์มของตนเอง

การเตรียมทางเลือกทางการเกษตร หมายถึง การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของเกษตรกรมาประกอบการพิจารณาในการทำทางเลือกระดับตำบล เช่น ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ข้อมูลแผนที่ที่ดิน ข้อมูลทางเลือกทางการเกษตรระดับอำเภอ ข้อมูลโครงการปรับปรุงระบบแผนและผลิตนาเกษตรกร ข้อมูลแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

การปรับทางเลือกทางการเกษตร หมายถึง การเพิ่ม ดัดทอนหรือเลือกกิจกรรมทางการเกษตร ที่จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการประสานแผนการผลิตระดับจังหวัดและอำเภอ ให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ตำบลและหมู่บ้านที่รับผิดชอบ

การนำเสนอทางเลือกทางการเกษตร หมายถึง การแนะนำ การประชุมชี้แจงเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเกษตรที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของหมู่บ้านและตำบล ให้เกษตรกรได้เข้าใจ และตัดสินใจเลือกกิจกรรมทางการเกษตรด้วยตนเอง

การวางแผนสนับสนุนเกษตรกร หมายถึง การกำหนดวันในการสนับสนุนปัจจัยการผลิต การบริการความรู้วิชาการและคำแนะนำแก้ไขปัญหาแก่เกษตรกร

การตัดสินใจ หมายถึง การที่เกษตรกรพิจารณาทางเลือกทางการเกษตรที่ได้นำเสนอ โดยคำนึงถึงข้อดีข้อเสียและสภาพการผลิตการตลาดให้เหมาะสมกับฟาร์มและทรัพยากรในการผลิตของตนเองแล้วตกลงใจเลือกกิจกรรมการเกษตรที่เหมาะสมนั้น

การมีส่วนร่วม หมายถึง ขบวนการที่เกษตรกรได้เข้าร่วมดำเนินการตั้งแต่ขั้นการวางแผน การตัดสินใจลงมือปฏิบัติและประเมินผล ตามโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร ทุกขั้นตอน

สินเชื่อ หมายถึง เงินที่เกษตรกรกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ช.ก.ส.) ตามแผนการผลิตของเกษตรกร เป็นสินเชื่อระยะปานกลางและระยะยาวในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 9 ต่อปี

ปัญหา หมายถึง ข้อขัดข้องของเกษตรกรตำบลที่เกิดขึ้นจากการกระทำหรือไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร ซึ่งทำให้เกิดผลงานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์

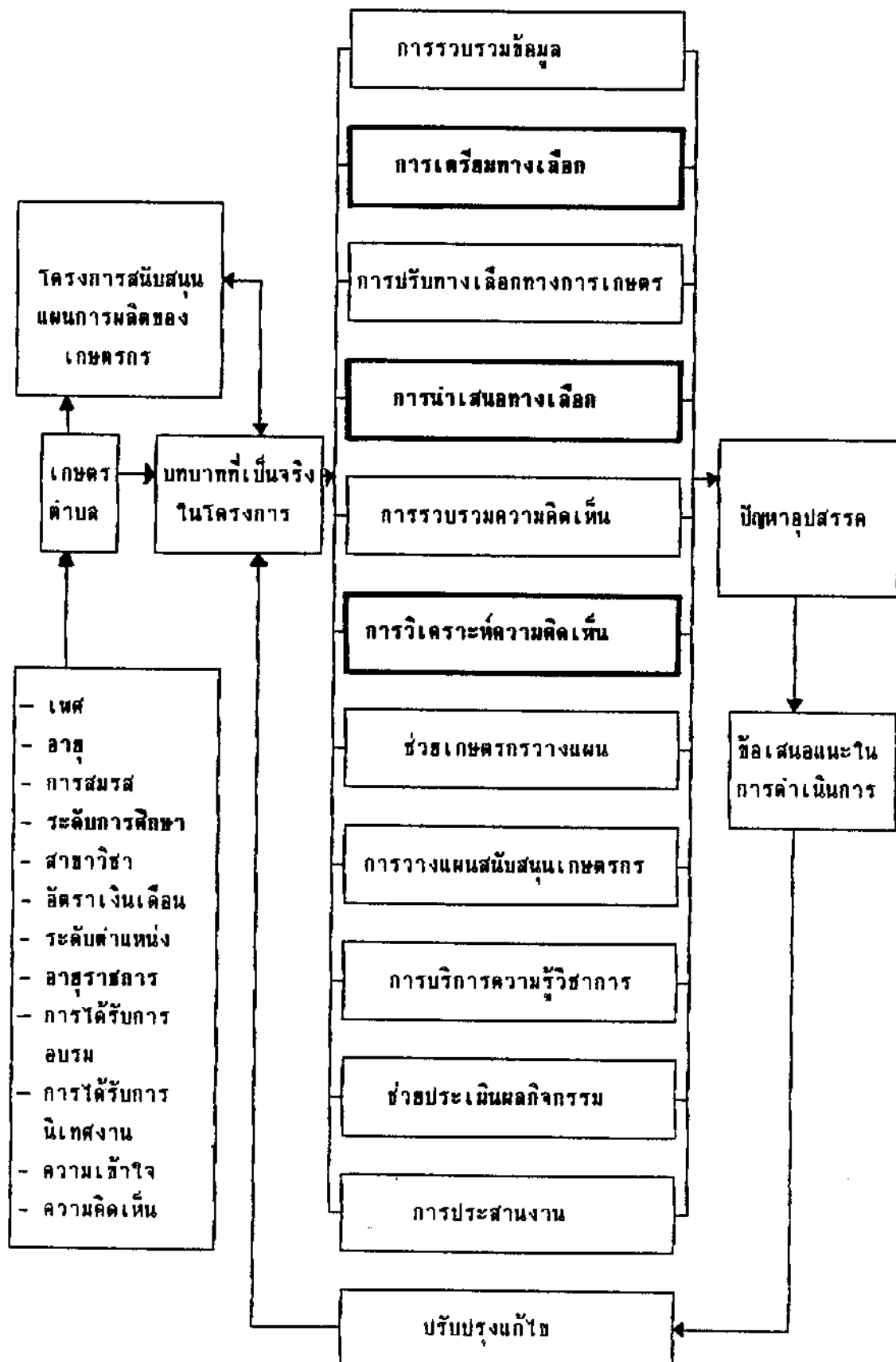
ลักษณะพื้นฐานบางประการทางเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับลักษณะสภาพภาพของเกษตรกรตำบล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบ การศึกษาสูงสุด อัตราเงินเดือน อาชีพการงานในตำแหน่งเกษตรกรตำบล การได้รับการฝึกอบรม การได้รับการนิเทศงาน ความเข้าใจในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร และความคิดเห็นต่อโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร

1.6 กรอบแนวความคิดในการศึกษา (Conceptual Framework)

ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่ต้องการนำเสนอ บทบาทที่เป็นจริงของเกษตรกรตำบลในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งในโครงการส่งเสริมการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ได้ดำเนินการทุกจังหวัด โดยทำการศึกษาในจังหวัดหนองบัวลำภู อุดรธานี ขอนแก่น ร้อยเอ็ด นครราชสีมา และจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นการศึกษาบทบาทของเกษตรกรตำบล โดยการเก็บข้อมูลจากเกษตรกรตำบลที่ปฏิบัติงานในโครงการสนับสนุนแผนการผลิต

ของเกษตรกร หรือโครงการ ผกท. (เน้นหนัก) คือ การรวบรวมข้อมูล การเตรียมทางเลือก
ทางการเกษตร การปรับทางเลือกทางการเกษตร การนำเสนอทางเลือกทางการเกษตร
การรวบรวมความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกร การวิเคราะห์ความคิดเห็นและความ
ต้องการของเกษตรกร ชั่วเกษตรกรวางแผนการผลิต การวางแผนสนับสนุนเกษตรกร
การบริการความรู้วิชาการและคำแนะนำแก้ไขปัญหาหะด้าเนินกิจกรรม ชั่วเกษตรกร
ประเมินผลการดำเนินกิจกรรมของเกษตรกร การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นแนว
ทางหนึ่งที่จะช่วยให้เกษตรกรดำเนินงานโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร สามารถ
นำไปปรับปรุงแก้ไขในการทำงานของเกษตรกรตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อพัฒนา
ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเกษตรกรตำบล ในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร
ให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติงานเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

กรอบแนวคิด (Conceptual Framework)

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับ

ทำให้ได้รับข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาบุคลากรภาพ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเกษตรกรตำบลที่อยู่ในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร ซึ่งจะช่วยให้งานส่งเสริมการเกษตรประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้